

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut komunikačních studií a žurnalistiky

Katedra žurnalistiky

Bakalářská práce

2022

Bára Košťálová

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut komunikačních studií a žurnalistiky

Katedra žurnalistiky

Rozhovory o „jinakosti“ (série rozhlasových rozhovorů)

Bakalářská práce

Autor práce: Bára Košťálová

Studijní program: Komunikační studia

Vedoucí práce: PhDr. ThMgr. Mgr. Karol Lovaš, Ph.D.

Rok obhajoby: 2022

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracovala samostatně a použila jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne 2. 5. 2022

Bára Košťálová

Bibliografický záznam

KOŠTÁLOVÁ, Bára. *Rozhovory o „jinakosti“ (série rozhlasových rozhovorů)*. Praha, 2022. 17 s. Bakalářská práce (Bc.). Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut komunikačních studií a žurnalistiky, Katedra žurnalistiky. Vedoucí diplomové práce PhDr. ThMgr. Mgr. Karol Lovaš, Ph.D.

Rozsah práce: 28 776

Abstrakt

Rozhlasový rozhovor je jeden ze základních žánrů rozhlasové tvorby. V bakalářské práci je tento žánr využit ke zpracování příběhů tří lidí vyřazených z většinové společnosti za pomoci principů inkluzivní žurnalistiky. V teoretických kapitolách práce je nejprve stručně představen žánr rozhlasový rozhovor, jeho specifika, historie a různé druhy. Následuje kapitola věnovaná problematice přístupu do médií a představení konceptu inkluzivní žurnalistiky jako možného řešení problémů spojených s reprezentací marginalizovaných skupin. Ve třetí kapitole teoretické práce jsou představeny jednotlivé rozhovory z praktické části a také metodologie, prostřednictvím které byly rozhovory zpracovány. V závěru práce je zahrnuto také zhodnocení výsledných rozhovorů.

Praktická část bakalářské práce je složena ze tří rozhovorů s lidmi ze společenských skupin, které jsou v současné mediální tvorbě nedostatečně reprezentovány. První rozhovor je s nevidomým novinářem Ondřejem Rosíkem, druhý rozhovor s reportážními prvky je připraven s Vasylem Martyncem, ukrajinským uprchlíkem. Třetí rozhovor je s Marií Větrovskou, matkou, která se dlouhodobě stará o svou dceru s postižením.

Abstract

Radio interview is one of the basic genres of radio production. In this bachelor thesis, this genre is used to process the stories of three people excluded from mainstream society using the principles of inclusive journalism. Theoretical chapters of the thesis firstly briefly introduce the genre of radio interview and it also specifies its history and different types. This is followed by a chapter devoted to the issue of access to media and an introduction to the concept of inclusive journalism as a possible solution to the problems associated with representation of marginalized groups. The third chapter presents all the individual interviews which are later presented in the practical part as well as methodological approach for each of the interviews. An evaluation of the resulting interviews is also included at the end of the thesis.

The practical part of this thesis consists of three interviews with people from social groups that are underrepresented in contemporary media production. The first interview is with Ondrej Rosík, a blind journalist, the second interview with reportage elements is prepared with Vasyl Martynets, Ukrainian refugee. The third interview is with Maria Větrovská, a mother who has been taking care of her disabled daughter for a long time.

Klíčová slova

Rozhlas, rozhlasový rozhovor, inkluzivní žurnalistika, žurnalistika, hendikep

Keywords

Radio, radio interview, inclusive journalism, journalism, handicap

Title/název práce

Interviews About Otherness (Series of Radio Interviews)

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala svému vedoucímu práce PhDr. ThMgr. Mgr. Karolu Lovašovi, Ph.D. za pomoc s teoretickou i praktickou částí a také jednotlivým respondentům, za to, že mi věnovali čas. Bez nich by tato práce nemohla vzniknout. Chtěla bych poděkovat také své rodině a přátelům za podporu při psaní práce.

Obsah

Úvod	1
1. Žánr rozhlasový rozhovor	3
1.1 Vymezení žánru a jeho specifika	3
1.2 Stručná historie rozhlasového rozhovoru	4
1.3 Druhy rozhlasových rozhovorů	5
2. Základy inkluzivní žurnalistiky	6
2.1 Problematika reprezentace v médiích	6
2.2 Inkluzivní žurnalistika	7
3. Metodika a příprava rozhovorů	8
3.1 Představení jednotlivých respondentů a rozhovorů	9
3.2 Zvolená metodika při tvorbě rozhovorů	10
3.3 Popis přípravy rozhovoru a jeho průběhu	10
3.4 Závěrečná reflexe rozhovorů	11
Závěr	13
Summary	14
Použitá literatura	15
Seznam příloh	19

Úvod

Tématem této práce je série rozhovorů o „jinakosti“, tedy s lidmi, kteří neodpovídají představám většinové společnosti o normálním životě, liší se například svým povoláním, národností nebo zdravotními hendikepy. V první kapitole je představen stručný přehled žánru rozhlasového rozhovoru, jeho teoretické vymezení, tyto poznatky jsou následně využity v praktické části. Následuje krátký přehled historie žánru a také typologie, která také pomáhá k určení podstaty rozhovorů představených v praktické části. Jako klíčová literatura v této oblasti posloužila hlavně kniha Josefa Maršíka Výběrový slovníček termínů slovesné rozhlasové tvorby a také kniha Paula Chantlera Essential Radio Journalism.

Druhá kapitola se snaží stručně představit další teoretické východisko pro tuto bakalářskou práci, a to koncept inkluzivní žurnalistiky a reprezentace v mediálním prostoru. Nejprve vymezuje hlavní problémy, které v této oblasti mediální teoretici spatřují, a následně prizmatem inkluzivní žurnalistiky předkládá možná řešení a jednotlivá odvětví tvorby mediálního obsahu, do kterých se tento koncept snaží zasáhnout.

Poslední kapitola teoretické části je koncipována jako reflexe materiálu představeného v praktické části, jeho vznik je v ní zasazen do kontextu a porovnán s teorií z předchozích dvou kapitol. Zároveň je v ní popsán metodologický postup při tvorbě bakalářské práce, jak před natáčením a během samotného natáčení, tak i ve fázi postprodukčního úprav. V poslední části kapitoly je představeno krátké zhodnocení práce.

Praktická část této bakalářské práce je tvořena třemi rozhovory, které byly natočeny v druhé polovině roku 2021 a které se pokouší řídit teoretickými koncepty představenými v první části práce. Rozhovory kvůli času svého vzniku nereflektují současnou situaci na Ukrajině, ani jiná aktuální témata, spíše se snaží zachytit nadčasové problémy spojené se začleňováním odlišných jedinců do společnosti.

Oproti původní tezi byly v této praktické práci provedeny pouze dílčí úpravy, pro lepší strukturování práce byly přesunuty některé teoretické kapitoly, zároveň byla rozšířena část, která má za cíl popsat rozhlasový rozhovor. Práce neobsahuje přepis nahrávek, ale pouze pracovní scénáře pro jednotlivé rozhovory.

Cílem bakalářské práce je tedy v teoretické části vymezit základní pojmy důležité pro praktickou část – formát rozhlasového rozhovoru a jeho základní členění a specifika a následně koncept inkluzivní žurnalistiky. V praktické části je cílem této práce aplikovat teoretické poznatky a představit tři rozhovory s lidmi, kteří neodpovídají představám většinové společnosti o normálním životě.

1. Žánr rozhlasový rozhovor

Cílem této kapitoly je vymezit rozhlasový rozhovor, na kterém je postavena praktická část této práce. Tato kapitola je proto zaměřená na jeho definiční rámec v uvažování teoretiků, ale také na jeho historický vývoj a dělení rozhlasových rozhovorů.

1.1 Vymezení žánru a jeho specifika

Rozhovor nebo také interview jako specifická forma je podle Halady a Osvaldové „cílená výměna otázek a odpovědí“, vymezují ho jako specificky žurnalistickou metodu, při které jsou pevně určeny role tazatele a odpovídajícího.¹ Maršík doplňuje že rozhovor se jako specifická metoda žurnalistické tvorby vyskytuje ve zpravodajství i všech formách publicistiky.²

Formát rozhovoru se využívá především k získávání informací a názorů, převážně od osob, které mají v určité oblasti nějakou kompetenci nebo zájem, jako respondenti mohou ale figurovat také osoby náhodně vybrané, a to například u ankety. Základním principem rozhovoru je dialog, výsledný útvar ale může být upraven i do formy monologu, pokud to odpovědi respondenta umožňují.³

Současná rozhlasová žurnalistika používá rozhovor v oblasti publicistiky i zpravodajství jako jednu z nejméně frekventovaných forem. Rozhlasový rozhovor na sebe jako útvar specifický pro rozhlasovou tvorbu v rámci přizpůsobení tomuto médiu převzal i určité jeho typické rysy. Je specifický tím, že komunikací v auditivní rovině umožňuje využívat působivosti mluveného projevu – emocionality hlasu i jiných fonetických prostředků.⁴ Používá se k oživení vysílání, narušení jeho monotónnosti a překonání jednosměrnosti rozhlasového sdělení. Vede k aktivizaci pozornosti posluchače, zároveň umožňuje polemizovat nad jednotlivými tématy.⁵

¹ HALADA, Jan, OSVALDOVÁ, Barbora. *Slovník žurnalistiky: výklad pojmů a teorie oboru*. Praha: Karolinum press, 2017. ISBN 978-80-246-3752-5. s. 115-116.

² MARŠÍK, Josef. *Výběrový slovníček termínů slovesné rozhlasové tvorby*. Praha: Sdružení pro rozhlasovou tvorbu, 1999, ISBN 80-238-5619-7. s. 26

³ Tamtéž., s. 26

⁴ HALADA a OSVALDOVÁ, s. 115.

⁵ MARŠÍK, s. 26.

Pro rozhlasové zpravodajství i publicistiku jsou rozhovory klíčové, umožňují předání informací posluchači přístupnou formou. Ve vysílání rádia se v nich navíc mohou předat nejen informace obsažené ve sdělení respondenta, ale také to, jak na jednotlivé otázky odpovídá, snoubí se zde tedy verbální a neverbální komunikace, a to například v rychlosti a tónu jeho hlasu nebo pauzách mezi jednotlivými slovy.⁶

Dialogická forma rozhlasových rozhovorů je podle Moravce, klíčová pro pochopení jejich popularity a častého používání. Pomáhají totiž narušit jednosměrnost vysílání a jeho monotónnost. Zároveň, hlavně u komerčních stanic, hraje v popularitě rozhovoru velkou roli jeho technologická nenáročnost ve srovnání s ostatními rozhlasovými žánry.⁷

Základy rozhlasového rozhovoru leží podle Crooka v možnosti respondentů „být svědkem historie a událostí a popsat svůj zážitek“. Role rozhlasového reportéra tedy spočívá v tom, aby pomocí interview získal jejich subjektivní pohled, žánr spoléhá hlavně na individuální percepci reality a priority dotazovaného, klade důraz na jeho paměť a způsob myšlení.⁸

1.2 Stručná historie rozhlasového rozhovoru

Rozhovor je jeden z nejmladších žurnalistických žánrů, své kořeny má v reportáži. Psané interview bylo poprvé zaznamenáno ve 30. letech 19. století ve Spojených státech amerických, někteří historici ho datují do roku 1835, kdy byl součástí textu policejního reportéra J. G. Benneta, který do své reportáže zahrnul rozhovor s obžalovaným s cílem jí oživit.⁹

Podle jiných vzniklo první interview až v roce 1836, znovu v souvislosti se soudním procesem, novinář J. G. Mennet v něm vedl rozhovor s korunní svědkyní v případě vraždy. První politický rozhovor potom můžeme datovat do roku 1865, respondentem byl prezident Andrew Johnson a zpovídal ho senátní reportér J. B. McCullaghs.¹⁰

⁶ CHANTLER, Paul. *Essential radio journalism*. London: A & C Black. 2009. ISBN 1-282-96048-2. s. 73

⁷ NAVRÁTIL, Karel. *Čtrnáct kapitol o rozhlase*. Praha: Literární akademie, 2006. ISBN 80-86877-04-3. s. 38-39.

⁸ CROOK, Tim. *International radio journalism: history, theory and practice*. London: Routledge, 1998, ISBN 1-134-86299-7. s. 66-67.

⁹ OSVALDOVÁ, Barbora a KOPÁČ, Radim. *Rozhovory o interview*. 1. vyd. Praha: Nakladatelství Karolinum, 2009. ISBN 978-80-246-1618-6. s. 9-10.

¹⁰ Tamtéž, s. 9-10.

Počátky rozhlasového vysílání se ve Velké Británii datují do roku 1922, kdy začala vysílat společnost BBC, ale v prvních rocích fungování této instituce nebyl rozhovor jako žánr příliš oblíbený. Zprávy byly vysílány převážně ve formě čtených textů poskytnutých tiskovými agenturami. K tomu přispíval i fakt, že rozhlasové vysílání bylo v té době vysíláno pouze živě.¹¹

Tehdejší reportéři však postupně začali formát rozhovoru využívat, stálíci rozhlasového vysílání se stal na přelomu 20. a 30. let. Poskytování prostoru žánru rozhlasového interview bylo ve Velké Británii spojeno s externí regulací, na počátku rozhlasového vysílání zde bylo omezováno svobodné vyjadřování názorů. S postupným uvolňováním svobody ve 30. letech mohla BBC začít experimentovat s žánry a zahrnout do vysílání různé formy diskuzí. Ve snaze zpřístupnit tyto mnohdy chaotické debaty mezi odborníky posluchači potom vznikla pozice tazatele, čímž se zrodil rozhovor tak, jak ho známe dnes.¹²

1.3 Druhy rozhlasových rozhovorů

Rozhlasový rozhovor můžeme dělit podle jeho obsahu a funkce, Maršík,¹³ stejně jako Halada a Osvaldová, představuje dělení na rozhovor zpravodajský, publicistický, reportážní, portrétní, komentující a rozborový.¹⁴ Chantler dělí rozhovory podle podobných kritérií do tří kategorií – informační, interpretační a emocionální rozhovor.¹⁵

Zpravodajský rozhovor je v podstatě dialogická forma rozhlasové zprávy, která přináší základní informace o události, nezahrnuje v sobě hodnocení. Zprávě přidává na atraktivnosti, dokumentární věrohodnosti i přitažlivosti pro posluchače díky tomu, že využívá předností živého (nebo jen) mluveného projevu autentického svědka, účastníka událostí prezentovaných ve zprávě. Publicistický rozhovor se naproti tomu vztahuje i na hodnocení dané události, umožňuje komentování problematiky a vzniká s cílem vysvětlit aktuální společenský problém a zaujmout k němu stanovisko.¹⁶

Reportážní rozhovor se nachází na hranici mezi rozhovorem a reportáží, typicky využívá dialogu, který je pro interview specifický, důležitou roli v něm ale hraje zvukový obraz

¹¹ BEAMAN, Jim. *Interviewing for radio*. Abingdon, Oxon, New York: Routledge, 2011. ISBN 987-0-415-56170-9. s. 1-3.

¹² Tamtéž, s. 2-3.

¹³ MARŠÍK, s. 26.

¹⁴ HALADA A OSVALDOVÁ, s. 115.

¹⁵ CHANTLER. s. 73-74.

¹⁶ MARŠÍK, s. 26.

události, pomocí kterého autor dokresluje výpověď svého respondenta. Formát portrétního rozhovoru je nejčastěji využíván k charakterizování významných osobností. Komentující rozhovor se snaží o zaujetí stanoviska k určitému dění, jemu podobný rozborový rozhovor potom přináší spíše komplexní analýzu problému bez jasného vyjádření postoje.¹⁷

Informační rozhovor (v originále *informational interview*) slouží podle Chantlera primárně k odhalování faktů a názorů. Snaží se pokládat otevřené otázky a snaží se získat od respondenta co největší množství informací. Interpretativní rozhovor (v originále *interpretative interview*) se posouvá od zjišťování faktů k jejich interpretaci. Jeho cílem je prozkoumat pozadí událostí a vysvětlit ho posluchači.¹⁸

Třetím druhem rozhovoru je podle tohoto dělení emocionální (v originále *emotional interview*), takový rozhovor má za cíl zachytit nejen samotné informace, ale také přinést posluchači svědectví o emočním rozpoložení respondenta. Tento formát je specifický svou otevřeností, reportér v něm musí klást důraz na respektování hranic a otázky klást citlivě.¹⁹

2. Základy inkluzivní žurnalistiky

Tato kapitola se snaží ve velice stručné formě nastínit současný diskurz v oblasti přístupu do médií a rovné reprezentace na mediální scéně. V první části této kapitoly jsou představeny nejvýznamnější pojmy a koncepty dotýkající se dané problematiky. Následně je zde nastíněn koncept inkluzivní žurnalistiky, která tvoří teoretické východisko této bakalářské práce. Představuje její hlavní cíle i jednotlivé směry, kterými se teorie v této oblasti ubírá.

2.1 Problematika reprezentace v médiích

Všeobecný přístup do médií je klíčový koncept v oblasti mediálních studií, měl by být součástí demokratizace společnosti a přinášet celkové kulturní a politické benefity. Jejich součástí je i reprezentace marginalizovaných společenských skupin, například lidí s postižením nebo zástupců menšin, díky ní se mohou tito lidé identifikovat se svou identitou a zformovat si pocit komunity lidí se stejným životním příběhem.²⁰

¹⁷ Tamtéž, s. 26.

¹⁸ CHANTLER, s. 73-74.

¹⁹ Tamtéž, s. 74.

²⁰ ELLCESSOR, Elizabeth a KIRKPATRICK, Bill. *Disability Media Studies*. New York: NYU Press, 2017. ISBN 978-147-986734-9. s. 34-35.

Kromě reprezentace v médiích je důležité zvažovat i přístup lidí z těchto, do určité míry, vyloučených sociálních skupin do pozic, které se aktivně podílí na produkci mediálního obsahu a mají prostor do určité míry formovat veřejný diskurz. Historicky však lidé s různými formami vyloučení z většinové společnosti čelili diskriminaci a nedostatku dostupných zdrojů, což vedlo k jejich významnému podprezentování v kruzích mediálních pracovníků.²¹

Podle teoretiků je přístup do médií nerovný a některé skupiny společnosti ho mají výrazně usnadněný. McNair přirovnává média k nejasně vymezenému hracímu prostoru, problémem je zde fakt, že k němu všichni hráči nemají stejný přístup.²² Hartley formuje teorii hlasů s přístupem (v originále *accessed voices*), což je označení pro respondenty, kteří mají přímý, snadný a privilegovaný přístup do zpravodajských obsahů. Mohou to být například politici, úředníci, vědci nebo celebrity.²³

2.2 Inkluzivní žurnalistika

Na tyto vnímané problémy současné mediální tvorby reaguje koncept inkluzivní žurnalistiky (v originále *inclusive journalism*), který se snaží ukončit nedostatečné zastoupení a nerovnost v oblasti médií a sociální diverzity. Inkluzivní žurnalistika může být definována jako kombinace normativních diskurzů a reportérské praxe, která má vést k rozvoji diverzity v mediálním prostoru. Je zakotvená v etických a demokratických ideálech, které požadují formální rovnost pro všechny.²⁴

Etickým základem inkluzivní žurnalistiky je práce se zaujatostí a předsudky v řadách novinářů. Tyto předsudky si nemusí členové redakcí vůbec uvědomovat, přesto však na ně působí při vybírání příběhů, respondentů i ve volbě dalších pracovníků do daného média. Uvědomění si, že tato nevědomá předpojatost (v originále *unconscious bias*) existuje, je jeden z prvních kroků ke správnému zařazení inkluzivní žurnalistiky do každodenní novinářské práce.²⁵

²¹ Tamtéž, 34-35.

²² MCNAIR, Brian. *Sociologie žurnalistiky*, Praha: Portál, 2004. ISBN, 9780340706152. s. 160.

²³ HARTLEY, John. *Communication, Cultural and Media Studies: The Key Concepts, Third Edition*. London and New York: Routledge, 2004. ISBN 0-203-44993-2. s. 3.

²⁴ RUPAR, Verica. Inclusive journalism: How to shed light on voices traditionally left out in news coverage. *Journal of Applied Journalism & Media studies*. 2017, 417-423(7). ISSN 20010818.

²⁵ CALVER, Bob, KEMP, Diana a RYDER, Marcus. *Everybody in: A journalists guide to inclusive reporting for journalism students* Birmingham: Birmingham university, 2017. s. 5-6.

Inkluzivní žurnalistika se snaží dosáhnout objektivního a přirozeného zahrnování marginalizovaných členů společnosti. To by se mělo promítat do tvorby každé zprávy a každého příspěvku tak, aby reflektovaly rozmanité publikum, kterému jsou určeny. Lze ji rozdělit do několika oblastí, jednak by mělo být složení novinářů v mediálním prostoru (v mediálních domech) dostatečně heterogenní, tvořené ze zástupců různých sociálních skupin včetně těch znevýhodněných, dále by se podle tohoto konceptu měl dávat prostor respondentům, kteří nejsou součástí privilegovaných skupin s přednostním přístupem do médií. Tyto dva směry mohou přispět k posílení či naplnění inkluzivní žurnalistiky.²⁶ V této práci je pro potřeby praktické části pozornost soustředěna především na oblast zastoupení znevýhodněných respondentů a jejich přístupu do médií.

Ford, Gonzales a Quade navrhuji k lepšímu uchopení příběhů ze znevýhodňovaných komunit několik kroků. Důležité je podle nich aktivní vyhledávání příběhů z nedostatečně reprezentovaných komunit, které je potom potřeba správně předat. Za klíčovou součást inkluzivní žurnalistiky považují práci se subjektivním zaujetím a potřebu žurnalistů uvědomit si vlastní předsudky a aktivní snahu je překonat. Dalším faktorem, který podle autorek povede ke zlepšení reprezentace v médiích, je zahrnutí inkluzivní žurnalistiky do výuky studentů a věnování se aktivnímu vzdělávání v této oblasti v jednotlivých redakcích.²⁷

Calver, Kemp a Rynder souhlasí s představenými postupy, jako nadstavbu přidávají i zastoupení lidí ze znevýhodněných sociálních skupin mimo oblast jejich znevýhodnění, na příklad v anketách týkajících se celospolečenského tématu nebo v reportážích týkajících se jiného tématu než jejich hendikepu nebo odlišnosti. To podle nich povede k rozšíření vnímání těchto lidí i mimo prvotní stereotypy a pomůže jejich přirozenějšímu přijetí do společnosti.²⁸

3. Metodika a příprava rozhovorů

Praktická část této práce se skládá ze tří rozhovorů, které byly tematicky i formálně vedeny ve snaze dodržovat zásady představené v předchozích kapitolách dotýkajících se rozhlasového rozhovoru a inkluzivní žurnalistiky. V této kapitole jsou popsána kritéria, podle kterých byli respondenti vybráni a jsou zde krátce představeny důvody jejich zařazení do této

²⁶ Tamtéž, s. 4-5.

²⁷ FORD, Rochelle, GONZALES, Sara a QUADE, Victoria. Collaborative and Inclusive Journalism: More Than Words. *Journalism & Mass Communication Educator*. 2020, 58-63(6). ISSN: 2161-4326

²⁸ CALVER, Bob, KEMP, Diana a RYDER, Marcus, s. 15.

práce. Následně je vysvětlena metodika tvorby jednotlivých rozhovorů a popsána jejich příprava včetně specifik, která byla při jejich tvorbě potřeba dodržovat. V závěru této kapitoly dochází ke snaze o hodnocení průběhu jednotlivých rozhovorů, a to jak po stránce technické, tak i po obsahové, znovu s přihlédnutím na kritéria představená v předchozí kapitole.

3.1 Představení jednotlivých respondentů a rozhovorů

Respondenti pro tuto bakalářskou práci byli zvoleni ve snaze představit odlišné životní zkušenosti lidí, kteří se pohybují mimo většinovou společnost a bývají vnímáni jako jiní. Není možné přinést zkušenosti všech lidí, nahlížet na ně jako na univerzální odpovědi a příliš je zobecňovat. Proto se práce soustředí na subjektivní pohled, zkušenosti a prožitky vybraných respondentů s cílem přinést příběhy lidí, kteří se něčím odlišují od většinové společnosti. Rozmanitost zvolených respondentů je limitována okruhem lidí, které jako autorka práce znám, a kteří byli dostupní a ochotní se do práce zapojit, tento výběr je tedy opět založený na subjektivních faktorech.

První rozhovor byl veden se slovenským novinářem Ondrejem Rosíkem, který má od narození zrakové postižení. Ondrej Rosík pracuje ve katolickém rádiu Lumen a žije se svou manželkou na Slovensku. Hlavními tématy rozhovoru byl vliv jeho postižení na jednotlivé části jeho života, od vyrůstání a dospívání přes profesní život až po dopady na osobní život.

Jako respondentu pro druhý rozhovor jsem si zvolila Vasyla Martynce, sanitáře v pelhřimovské nemocnici a ukrajinského přistěhovalce, který se asimiloval v Česku. Vasyl Martynec se mimo své zaměstnání ve zdravotnictví zabývá i řeznictvím, které bylo jedním z témat rozhovoru. Mluvili jsme také o jeho cestě do Česka a o pozici ve společnosti, kterou má jako přistěhovalec.

V posledním z rozhovorů jsem se ptala Marie Větrovské, matky, která se dlouhodobě stará o svou dceru s mentálním a fyzickým hendikepem. Respondentka žije v malé vesnici poblíž Příbrami a aktivně se zapojuje do komunity postižených lidí v této oblasti. Námětem rozhovoru byl právě život na vesnici i komunita, ale také vliv postižení její dcery na její život a život celé rodiny.

3.2 Zvolená metodika při tvorbě rozhovorů

Metodický postup a příprava rozhovoru byly podmíněny hlavně snahou co nejvíce se přizpůsobit respondentovi. Kvůli tomu jsou v rámci práce využívány rozdílné postupy a výstupem jsou různé druhy rozhovorů, v případě Vasyla Martynce je využita forma reportážního rozhovoru, zatímco u ostatních dvou rozhovorů pracuji spíše s publicistickým formátem, ovšem s různou mírou dialogičnosti. Všechny tři rozhovory potom zapadají do kategorie emocionálních rozhovorů, protože se snaží předat nejen fakta, ale také informace o rozpoložení respondentů, jejich emocích a názorech.

Ještě před vznikem samotných rozhovorů probíhala příprava a stanovení hlavního cíle rozhovoru. Vzhledem k tomu, že se až na případ Ondřeje Rosíka nejedná o mediálně známé osobnosti, nebyla v této oblasti možná příliš velká rešerše, pracovala jsem ale s předběžnou přípravou tematických okruhů a jednotlivých otázek.

Rozdílný byl potom jednoznačně i samotný průběh jednotlivých rozhovorů. Rozhovor s Vasylem Martyncem probíhal na podzim a ráno, což bylo spojeno s technickými problémy s výdrží baterií, výzvu ale představovala také práce ve venkovním prostředí, které je problematické pro kvalitu audia. Rozhovor s Ondřejem Rosíkem probíhal po telefonu, což také přineslo specifika, kvalitu audia se povedlo udržet na dobré úrovni díky nahrávání na obou stranách. Poměrně klasickou formu měl rozhovor s Marií Větrovskou, ten probíhal u respondentky doma.

Po samotném natočení následovala postprodukční práce na jednotlivých nahrávkách. Vzhledem k tomu, že výsledný rozhovor je společné dílo autora a respondenta, tak se při úpravě pracuje jak s otázkami, tak i s jednotlivými výpověďmi. Zároveň ale při postprodukcí nesmí dojít k proměně původního sdělení, stříhová práce tedy cílila hlavně na zlepšení plynulosti výpovědí a odstranění řečových vad, dlouhých nádechů nebo přeráknutí. Jejich četnost byla alespoň v případě těchto rozhovorů ovlivněna mediální zkušeností respondentů, Ondřej Rosík má jako rozhlasový reportér odlišný hlasový projev než ostatní respondenti s mizivou mediální zkušeností.

3.3 Popis přípravy rozhovoru a jeho průběhu

Příprava rozhovoru probíhala se snahou o maximální přizpůsobení potřebám respondentů a ve snaze o to jim poskytnout co nejotevřenější cestu k rozhovoru. První natáčený

rozhovor s Vasylem Martincem probíhal na místě, „v terénu“, tak, aby umožnil zpracování formou reportážního rozhovoru. To se však ukázalo jako poměrně velká komplikace, protože ruchy, které by měly dodávat na autentičnosti, v některých momentech spíše ruší kvalitu audionahrávky.

Naopak rozhovor s Ondřejem Rosíkem byl vedený na dálku kvůli tehdeším cestovním omezením i snaze přizpůsobit se jeho potřebám. Práce s respondentem na dálku se ale při takovéto formě rozhovoru stala překvapivě složitou, protože určité emoční propojení, které vzniká vzájemnou fyzickou blízkostí tazatele a odpovídajícího v tomto případě nastalo jen v omezené formě. Tento rozhovor je tedy pravděpodobně nejvíce odměřený, to může ale také souviset s tím, že pan Rosík je jako jediný ze tří respondentů dlouhodobě zvyklý vystupovat v mediálním prostoru.

I třetí rozhovor byl co nejvíce přizpůsoben potřebám dotazované, vzhledem k hendikepu její dcery probíhal u paní Větrovské doma tak, aby umožnil co nejsnazší formu přístupu. Ve srovnání s předchozím rozhovorem zde poměrně silně zapůsobila fyzická blízkost, vedení rozhovoru bylo mnohem otevřenější a umožnilo dotýkat se i citlivějších témat, zároveň umožnilo i daleko silnější monologičnost celého příspěvku. S Marií Větrovskou se znám už déle, proto si s ní v rozhovoru tykám.

3.4 Závěrečná reflexe rozhovorů

Velice specifický byl v rámci práce fakt, že většina respondentů není zvyklá na pravidelné vystupování v médiích, to se pak promítlo do jejich chování. Ač by člověk očekával z tohoto důvodu určitou bariéru, zdáli se tito respondenti více otevření, výsledné rozhovory silněji vypovídají o jejich emocích a působí jednoznačně více autenticky. Přítomnost emocí a autentičnost měla ale vliv i na technickou stránku, například ve třetím rozhovoru s Marií Větrovskou, kdy respondentka vytvářela ruchy například při bouchání rukama do stolu. Na emocionalitě rozhovorů se jistě projevila i fyzická blízkost s respondenty, kdy jediné interview s Ondřejem Rosíkem bylo vedeno na dálku, což mu přidává na menší otevřenosti.

Rozhovory se snaží o naplnění teoretických základů představených v kapitole o konceptu inkluzivní žurnalistiky, konkrétně představení příběhu lidí, zástupců znevýhodněných skupin, ve snaze dát jim větší místo ve společnosti. Myslím, že tato část teorie se v praktické části naplnit povedla částečně, rozhovory sice přináší vhled do života jednotlivých lidí, a to jak díky jejich verbální, tak i neverbální komunikaci a v případě reportážního rozhovoru také

zachycení celkové atmosféry místa, ale zároveň je nutné poznamenat, že pro opravdové začlenění podobných komunit do celospolečenského diskurzu by se muselo jednat o soustavnější a rozšířenější formu práce.

Koncept inkluzivní žurnalistiky má své nepochybné limity. I přes všechny snahy o oproštění se od předsudků a zaujetí na výsledný produkt stále působí subjektivní postoje a názory žurnalisty. Zároveň má takový člověk primárně přístup pouze k některým komunitám a povědomí o nich, tím pádem jsou v jeho tvorbě logicky upřednostňovány. Z toho vychází i volba respondentů do této práce, kteří byli vybíráni na základě předchozího vzájemného kontaktu. V této oblasti by mohla být přínosem právě větší diverzita v redakcích, kdy redaktoři a redaktory s různými zkušenostmi a pozadím.

Závěr

Cílem této bakalářské práce bylo připravit tři rozhovory s lidmi, kteří neodpovídají představám většinové společnosti o normálním životě a zároveň přinést základní teoretické ukotvení žánru rozhlasového rozhovoru a konceptu inkluzivní žurnalistiky.

V teoretické části jsou představeny základní pojmy jako rozhovor a specifický rozhlasový rozhovor, je nastíněna základní historie tohoto žánru. První část teoretického oddílu přináší také několik možných dělení rozhlasových rozhovorů a jejich charakteristiky, podle nich je pak nahlíženo i na praktickou část. Dále je v teoretické části stručně představena problematika zastoupení různých částí společnosti v médiích, na které navazuje koncept inkluzivní žurnalistiky, také důležitý pro praktickou část. Teoretická východiska jsou následně využita také v představení metodiky a závěrečné reflexi vzniklých rozhovorů.

Hlavním cílem praktické části bylo natočit rozhovory v souladu s představenou teorií, ty měly za cíl představit tři zástupce skupin, které nejsou v mediálním prostoru příliš zastoupeny. Pomocí rozdílných druhů rozhlasových rozhovorů jsou v osobitých a odlišných interview představeni se snahou o inkluzivní přístup. Jednotlivé rozhovory jsou pak společným výstupem novináře i respondenta. Pro úspěch práce byla klíčová správná volba respondentů, kteří jsou schopni unést téma na tak rozsáhlém prostoru, v tom je jim ale nepochybně parterem i sám reportér, který rozhovor vede. Důležitou součástí této práce byla i postprodukční úprava, která se snaží citlivě pracovat s nedostatky projevu jednotlivých respondentů tak, aby byl výsledný projev co nejlepší.

Největší přínos této bakalářské práce je pravděpodobně v reflexi tvorby rozhovorů a jejich zakotvení do teoretického rámce. Zároveň práce představuje základy poměrně nového konceptu inkluzivní žurnalistiky, který zatím není příliš zastoupený v českém akademickém prostoru, poukazuje ale také na jeho možné limity. Rozhovory samotné potom mohou přispět k reprezentaci marginalizovaných skupin v médiích a nabídnout příslušníkům těchto skupin možnost se s nimi identifikovat.

Summary

The aim of this bachelor's thesis was to prepare three interviews with people who do not conform to the majority society's ideas of normal life and at the same time to provide a basic theoretical background for the genre of radio interview and the concept of inclusive journalism.

The theoretical part introduces basic theoretical concepts such as the interview and specifically the radio interview, and outlines the basic history of the genre. The first part of the theoretical section also presents several possible divisions of radio interviews and their characteristics. Next, the theoretical section briefly introduces the issue of representation of different parts of society in the media, which is followed by an introduction of the concept of inclusive journalism, also important for the practical section. The theoretical background is then also used in the presentation of the methodology and the final reflection of the interviews.

The main aim of the practical part was to record interviews in line with the theory presented, these were focused on introducing three representatives of groups that are not well represented in the media space. Using different types of radio interviews, they are presented in distinctive interviews with an attempt to be inclusive. The individual interviews are then a joint output of the journalist and the interviewee. The right choice of interviewees, who are able to carry the topic over such a large space, was crucial for the success of the work, but in this they are undoubtedly partnered by the reporter conducting the interview. Post-production editing was also an important part of this work, which seeks to work sensitively with the shortcomings of the individual interviewees' speeches so that the final product is as good as possible.

Arguably, the greatest contribution of this thesis is in its reflection on the production of interviews and its grounding in a theoretical framework. At the same time, the thesis presents the foundations of a relatively new concept of inclusive journalism, which is not yet well represented in the Czech academic space, but also points out its possible limits. The interviews themselves can then contribute to the representation of marginalized groups in the media and offer members of these groups the opportunity to identify with them.

Použitá literatura

BEAMAN, Jim. *Interviewing for radio*. Abingdon, Oxon, New York: Routledge, 2011. ISBN 987-0-415-56170-9.

CALVER, Bob, KEMP, Diana a RYDER, Marcus. *Everybody in: A journalists guide to inclusive reporting for journalism students* Birmingham: Birmingham university, 2017.

CROOK, Tim. *International radio journalism: history, theory and practice*. London: Routledge, 1998, ISBN 1-134-86299-7.

ELLCESOR, Elizabeth a KIRKPATRICK, Bill. *Disability Media Studies*. New York: NYU Press, 2017. ISBN 978-147-986734-9.

FORD, Rochelle, GONZALES, Sara a QUADE, Victoria. Collaborative and Inclusive Journalism: More Than Words. *Journalism & Mass Communication Educator*. 2020, 58-63(6). ISSN: 2161-4326

HALADA, Jan, OSVALDOVÁ, Barbora. *Slovník žurnalistiky: výklad pojmů a teorie oboru*. Praha: Karolinum press, 2017. ISBN 978-80-246-3752-5.

HARTLEY, John. *Communication, Cultural and Media Studies: The Key Concepts, Third Edition*. London and New York: Routledge, 2004. ISBN 0-203-44993-2.

CHANTLER, Paul. *Essential radio journalism*. London: A & C Black. 2009. ISBN 1-282-96048-2.

MARŠÍK, Josef. *Výběrový slovníček termínů slovesné rozhlasové tvorby*. Praha: Sdružení pro rozhlasovou tvorbu, 1999, ISBN 80-238-5619-7.

MCNAIR, Brian. *Sociologie žurnalistiky*, Praha: Portál, 2004. ISBN, 9780340706152.

NAVRÁTIL, Karel. *Čtrnáct kapitol o rozhlase*. Praha: Literární akademie, 2006. ISBN 80-86877-04-3.

OSVALDOVÁ, Barbora a KOPÁČ, Radim. *Rozhovory o interview*. 1. vyd. Praha: Nakladatelství Karolinum, 2009. ISBN 978-80-246-1618-6.

RUPAR, Verica. Inclusive journalism: How to shed light on voices traditionally left out in news coverage. *Journal of Applied Journalism & Media studies*. 2017, 417-423(7). ISSN 20010818.

SCHVÁLENO

Institut komunikačních studií a žurnalistiky FSV UK											
Teze praktické BAKALÁŘSKÉ diplomové práce											
TUTO ČÁST VYPLŇUJE STUDENT/KA:											
Příjmení a jméno diplomantky/diplomanta: Bára Košťálová	Razítko podatelny: <table border="1"><tr><td colspan="2">Univerzita Karlova</td></tr><tr><td colspan="2">Fakulta sociálních věd</td></tr><tr><td>Došlo dne: -3 -09- 2021</td><td>-1-</td></tr><tr><td>Čj: 375</td><td>Příloh:</td></tr><tr><td>Přiděleno:</td><td></td></tr></table>	Univerzita Karlova		Fakulta sociálních věd		Došlo dne: -3 -09- 2021	-1-	Čj: 375	Příloh:	Přiděleno:	
Univerzita Karlova											
Fakulta sociálních věd											
Došlo dne: -3 -09- 2021	-1-										
Čj: 375	Příloh:										
Přiděleno:											
Imatrikulační ročník diplomantky/diplomanta: 2019/20											
Studijní obor/forma studia: Komunikační studia, specializace Žurnalistika, bakalářské studium – prezenční											
Název praktické a teoretické části bakalářské práce v češtině: Rozhovory o „jinakosti“ (série rozhlasových rozhovorů)											
Název praktické a teoretické části bakalářské práce v angličtině: Interviews About Otherness (series of radio interviews)											
Předpokládaný termín dokončení (semestr, akademický rok – vzor: ZS 2012/2013): (diplomovou práci je možné odevzdat nejdříve po dvou semestrech od schválení tezí) LS 2021/22											
Základní charakteristika tématu a předpokládaný cíl práce (max. 1000 znaků): (fotokniha, televizní/rozhlasový dokument, esej, soubor textů etc.) Cílem této praktické bakalářské práce je zpracovat sérii rozhovorů s tématem jinakosti. V teoretické práci se tato práce zaměří na specifika a stručnou historii žánru rozhlasového rozhovoru, také se pokusí stručně vymezit zásady inkluzivní žurnalistiky a základy novinářské etiky v této oblasti. Praktická část bude obsahovat samotné rozhovory s respondenty, kteří byli vybráni jako lidé neodpovídající představám většinové společnosti o „normálním“ životě, a to například svým povoláním, národností, nebo zdravotními hendikepy. Hlavním cílem práce je přiblížit prostřednictvím rozhovorů svět lidí, kteří jsou vnímáni jako jiní, a při tom aplikovat teoretické poznatky o žánru rozhlasového rozhovoru.											
Předpokládaná struktura teoretické práce (rozdělení do jednotlivých kapitol a podkapitol se stručnou charakteristikou jejich obsahu): 1. Teoretická část Úvod Žánr rozhlasový rozhovor Stručná historie rozhlasového rozhovoru Specifika žánru Základy inkluzivní žurnalistiky Představení jednotlivých respondentů Metodika a příprava rozhovoru Zvolená metodika při tvorbě rozhovorů Popis přípravy rozhovoru a jeho průběhu Závěrečná reflexe rozhovorů 2. Praktická část – nahrávka a přepis rozhovorů 1. rozhovor – Ondrej Rosík, slovenský novinář se zrakovým postižením 2. rozhovor – Vasyl Martyneec, sanitář, Ukrajinec, který se asimiloval v Česku 3. rozhovor – Marie Větrovská – matka starající se dlouhodobě o svou dceru s mentálním postižením 3. Závěr – reflexe práce, shrnutí											
Druh praktické práce/předpokládaná podoba: Série rozhlasových rozhovorů											
Vymezení zpracovávaného materiálu: V rámci praktické bakalářské práce budu pracovat s několika lidmi, kteří jsou z hlediska většinové společnosti označováni jako „jiní“.											
Postup (metodologie v teoretické části a technika v praktické části práce) při zpracování											

materiálu:

Teoretické seznámení s problematikou a s formou práce, studium zdrojů, příprava na rozhlasový rozhovor (tematické, logistické), samotné nahrávání, postprodukční zpracování materiálu, závěrečné zhodnocení materiálu.

Základní literatura (nejméně 5 nejdůležitějších titulů k tématu a způsobu jeho zpracování; u všech titulů je nutné uvést stručnou anotaci na 2-5 řádků):

BEAMAN, Jim. *Interviewing for radio*. Abingdon, Oxon, New York: Routledge, 2011. ISBN 987-0-415-56170-9.

Tato kniha přináší stručný úvod do problematiky rozhlasového rozhovoru včetně praktických příkladů a technických zásad pro tvorbu rozhlasových rozhovorů. Věnuje se i teoretickému zázemí včetně etických zásad a legislativních úprav.

ELLCESOR, Elizabeth a KIRKPATRICK, Bill. *Disability Media Studies*. New York: NYU Press, 2017. ISBN 978-147-986734-9.

Tato kniha představuje úvod do problematiky vztahu lidí s handicapem a médií. Představuje jak kazuistiku, tak teoretický základ mediálních studií v této oblasti.

HALADA, Jan, OSVALDOVÁ, Barbora. *Slovník žurnalistiky: výklad pojmů a teorie oboru*. Praha: Karolinum press, 2017. ISBN 978-80-246-3752-5.

Tento slovník vymezuje základní žurnalistické pojmy jako je například rozhlasový rozhovor nebo reportáž.

CHANTLER, Paul. *Essential radio journalism*. London: A & C Black, 2009. ISBN 1-282-96048-2

Tato příručka obsahuje základy rozhlasové tvorby, představuje základní principy práce v rozhlase a přináší přehled základních pojmů. Tvoří teoretický základ pro tvorbu obsahu ve formě audia.

NAVRÁTIL, Karel, ed. *Čtrnáct kapitol o rozhlase*. Praha: Literární akademie, 2006. ISBN 80-868-7704-3.

Kniha přibližuje specifika rozhlasové profese ve čtrnácti kapitolách napsaných různými autory. Jedna z kapitol s názvem Rozhlasový rozhovor se zabývá přímo žánrem zvoleným v této bakalářské práci. Rozhlasový rozhovor je potom dán do kontextu v kapitole Rozhlasové formáty.

Diplomové práce k tématu (seznam bakalářských, magisterských a doktorských prací, které byly k tématu obhájeny na UK, případně dalších oborově blízkých fakultách či vysokých školách za posledních pět let)

FILIPOVÁ, Klára. *Přes čáru – rozhlasový rozhovor pro Radio Wave*. Brno, 2017. Bakalářská práce. Masarykova univerzita, Fakulta sociálních studií. Vedoucí práce doc. MgA. Jan Motal, Ph.D.

NÁROŽNÁ, Michaela. *Lidé s postižením, jejich participace na mediálním obsahu a jejich zobrazování ve zpravodajských médiích (přehledová studie)*. Brno, 2021. Diplomová práce. Masarykova univerzita, Fakulta sociálních studií. Vedoucí práce doc. Mgr. Jakub Macek, Ph.D.

ŘEPKOVÁ, Andrea. *Soubor rozhovorů o mladých lidech věnujících se dobrovolnické práci*. Brno, 2021. Bakalářská práce. Masarykova univerzita, Fakulta sociálních studií. Vedoucí práce Mgr. Radovan Plášek.

VOHLÍDAL, Václav. *Rozhlasový medailon první slovenské premiérky Ivety Radičové*. Praha, 2018. Bakalářská práce. Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd. Vedoucí práce PhDr. Mgr. Karol Lovaš, Ph.D.

Datum / Podpis studenta/ky	✓
2. 9. 2021	...

TUTO ČÁST VYPLŇUJE PEDAGOG/PEDAGOŽKA:	
Doporučení k tématu, struktuře a technice zpracování materiálu:	
Případné doporučení dalších titulů literatury předepsané ke zpracování tématu:	
Potvrzuji, že výše uvedené teze jsem s jejich autorem/kou konzultoval(a) a že téma odpovídá mému oborovému zaměření a oblasti odborné práce, kterou na FSV UK vykonávám.	
Souhlasím s tím, že budu vedoucí(m) této práce.	
Karol Lovaš	
Příjmení a jméno pedagožky/pedagoga	Datum / Podpis pedagožky/pedagoga

TEZE JE NUTNO ODEVZDAT VYTIŠTĚNÉ, PODEPSANÉ A VE DVOU VYHOTOVENÍCH DO TERMÍNU UVEDENÉHO V HARMONOGRAMU PŘÍSLUŠNÉHO AKADEMICKÉHO ROKU, A TO PROSTŘEDNICTVÍM PODATELNÝ FSV UK. PŘIJATÉ TEZE JE NUTNÉ SI VYZVEDNOUT V SEKRETARIÁTU PŘÍSLUŠNÉ KATEDRY A NECHAT VEVÁZAT DO OBOU VÝTISKU DIPLOMOVÉ PRÁCE.

TEZE SCHVALUJE GARANT PŘÍSLUŠNÉHO STUDIJNÍHO OBORU.

Seznam příloh

Příloha č. 1: Scénář rozhovoru s Ondřejem Rosíkem (text)

Příloha č. 2: Scénář rozhovoru s Vasylem Martyncem (text)

Příloha č. 3. Scénář rozhovoru s Marií Větrovskou (text)

Příloha č. 1: Scénář rozhovoru s Ondřejem Rosíkem

OHLÁŠENÍ: Ondřej Rosík je mladý, úspěšný Slovák. Jako nevidomý vystudoval žurnalistiku na Katolické univerzitě v Ružomberku. Je moderátorem a redaktorem v katolickém Rádiu Lumen. K mikrofonu si ho pozvala Bára Košťálová.

Jmenuji se Bára Košťálová a mým hostem je dnes novinář Ondřej Rosík.

„Volám sa Ondrej Rosík, pochádzam aktuálne...

...a zatiaľ bez detí.“

Vy jste v tom svém úvodu nezmínil, že jste zrakově postižený a pracujete jako novinář. Co přesně máte na starosti a jaké pořady připravujete?

„Venujem sa témam z rodinnou tematikou...

...nejaké príspevky do spravodajstva.“

V čem jste musel svou práci upravit proti novinářům, kteří vidí?

„Tak oproti bežným novinárom...

...toto konkrétne nevyšlo.“

Jak to máte se stříháním zvuku? To totiž dělá problémy i spoustě vidících novinářů.

„Ja si strihám všetko čo sa nahráva...

...ale ta rýchlosť myslím si že porovnateľná.“

Vy jste studoval žurnalistiku na vysoké škole v Ružomberoku (ano), měl jste studium nějak přizpůsobené vašim potřebám? A neodrazovali vás od studia žurnalistiky?

„Neodrádzali ma, konkrétne...

...či sa tam nepripájam na internet a podobne.“

Jak probíhalo vaše studium před vysokou školou, na střední a základní škole?

„Áno tak na základnú školu som chodil do Levoče...

...v takom bežnom tom študentskom prostredí.“

Absolvoval jste i třídní výlety?

„Áno, to aj po čas vysoké aj po čas stredné školy...

...právě že velmi dobře sme aj na vysoké škole vychádzali.“

V čem si myslíte že je váš život jiný? A v čem je naopak stejný?

„No líši sa asi tým, že musím sa viac spoliehať na iných ľudí...“

... tam nie je žiaden rozdiel.“

Jak jste se jako nevidomý člověk zamiloval? Protože se říká, že se zamilujete „na první pohled“. Jak to funguje u vás?

„No hovorí sa aj to, že láska je slepá...“

...toto u mňa vždy skôr nejako zavážilo.“

Takže jste se vlastně zamiloval na první poslech?

„Áno, dá sa to tak povedať.“

Už jste s manželkou přemýšleli nad tím, jak spolu budete vychovávat děti? Protože vy jste oba zrakově postižení a výchova je náročná i pro mnohé vidící páry.

„V čase nahrávanie tohoto rozhovoru...“

...a budú nás mať verím všetci radi a bude to fajn.“

Moc děkuji za rozhovor.

Příloha č. 2: Scénář rozhovoru s Vasylem Martyncem

OHLÁŠENÍ: Aktuální válka na Ukrajině vyhnala z domovů miliony lidí. Česká republika byla už před válkou místem, kde žilo a pracovalo mnoho mužů a žen z Ukrajiny. Za jedním z nich, Vasylem, se v říjnu minulého roku, vydala s mikrofonem, Bára Košťálová.

„Bacha na hlavu, jo?“

Je sobota brzo ráno a spolu s Vasylem ze Zakarpatské Ukrajiny vcházíme do stavení ve Veselé u Pelhřimova. Vasyl je muž pro všechno. Pracuje jako sanitář v nemocnici, opravuje domy, kácí stromy a dnes také dělá řezníka. Čekají tu na nás králíci, které má Vasyl zabít, stáhnout z kůže a vyvrhnout.

„Po cestě mám už, tak se válí, takové kusy dřevíčka...“

...tak ty zvířata občas brečí.“

Vasyl už se převlékl, nachystal si nástroje a na řadu přichází první z králíků. Celou dobu okolo nedočkavě pobíhá pes Jerry, který doufá, že od Vasyla něco dostane.

„V tomto je odkrvený, ale není stažený...“

...stane se ze zvířátka maso.“

Vasyl věší králíka za nohy na tyč a pouští se do práce.

Proč jste přišel do Čech?

„Chtěl jsem do Polynésie. Francouzské.“

Čechy byly druhá volba?

„Oženil jsem se tady.“

Kde jste v Čechách začal a jak jste se dostal tam, kde jste teď?

„Začal jsem IKES kanalizační systémy...“

...no a teď pokračuju v tom.“

Kolik vám bylo, když jste přišel?

„Tak byly dvacet čtyři, v létě, červen.“

Co jste dělal, když jste přišel?

„Zednické práce...“

...ten proces je u všech asi stejný.“

Myslíte, že byste zvládnul srovnat život na Ukrajině, jestli si ho ještě pamatujete a život tady v Čechách?

„Jsou upřímnější lidi, dokud jim nic neprovedli...

...v čestný slovo si hrají.“

Když jste přišel do Čech, tak do jakého města jste šel?

„Český Brod“

Jaký je to pocit být přistěhovalec na maloměstě. Liší se to nějak od toho, když jste potom bydlel v Praze, nebo když teď bydlíte tady u Pelhřimova?

„Každý město má svý kouzlo...

...byl jsem spokojený vlastně.“

Uvažoval jste někdy o tom, že byste se na Ukrajinu vrátil?

„Tam už je to... tam jsem cizí a ani tady nejsem doma...

...člověk se vyvíjí.“

Vy docela nerad mluvíte o Ukrajině.

„Tak jak člověk tam nežije, tak nemůže vědět o tom spousta věcí...

...hřbitov je opuštěný, řeka prázdná.“

Vracíte se někdy?

„Tři roky jsem tam nebyl...

...stejně jsem stejný verbež jako všeci jiné.“

Myslíte, že je to vážně tak? Že i když tady pracujete, máte tady rodinu, život, tak že stejně vás tady vnímají jako toho přistěhovalce?

„Jak kdy, jak kdy...

...takže byste na nějakou dobu mohla projít i ohněm.“

Králík už je stažený z kůže a Vasyl pokračuje v kuchání.

„Tomu remeslu mě naučili doma od dětství...

...krásní, zubatí, nebezpeční.“

A tady v Čechách v tom pokračujete.

„To udržuju tradici, tohle spíš tradice u mě...

...čerstvější nemůžu mít než když ho sám zabiju.“

Myslíte, že tím přístupem k životu jste nějak jiný? Jiný než Češi, jiný než kolegové v práci.

„Určitě. To už je asi daný...

...takže ledviny, játra, srdíčko. A masíčko.“

Prvního králíka odnášíme do spíže a Jerry po dlouhém čekání dostává králíčí hlavu.

„No, chceš tu hlavu?...

...a vlastně se všema, i s těma králíkama.“

Příloha č. 3: Scénář rozhovoru s Marií Větrovskou

OHLÁŠENÍ: Marie Větrovská je matka – hrdinka. Žena, která v rodině 24 hodin denně pečuje spolu se svým manželem o těžce postiženou dceru. Máte pocit, že jste nešťastní? Zvyknete si zoufat, jak je život těžký a nesnesitelný? Poslechněte si příběh matky Marie a její dcery Dáši. S Marií Větrovskou natáčela Bára Košťálová.

„Narodila se jako úplně zdravé dítě s nižší porodní váhou...

...jenomže obor neotevřeli a my zůstali doma.“

Jak se ten život změnil potom, co se Dáša narodila?

„Strašně. Strašně. Když se narodí takovýhle dítě, tak to změní život...

...a skláním se před každým, kdo to dítě takhle vychovává.“

Vy s Dášou jste se staly součástí i komunity lidí, kteří vychovávají děti s podobným hendikepem, a i těch lidí, kteří ten hendikep mají. Jak ta komunita vypadá, jak se v ní žije?

„No komunitu jsme získaly...

...a už pro nás pracuje.“

A jaké to je žít s ní na vesnici?

„Na tý vsi stále, teda alespoň my tady na tý naší, stále ti lidé drží při sobě...

...nebo prostě nějaké ty stacionáře.“

Jak vypadá váš běžný den, co s Dášou děláte?

„Ráno vstanem, no tak je hygiena...

...co já, to ona a co ona, co já.“

Co ti dělá v životě radost?

„Když mám všechny pohromadě...

...a všichni jsou zdraví.“